

สมุนไพรไทย

มนต์เสน่ห์แห่งภูมิปัญญา สู่คุณค่าระดับสากล

บอกกล่าวเล่าสืบ

วารสารส่งเสริมการเกษตร ฉบับที่ 323 นี้ ขอพาผู้อ่านมาค้นพบคุณค่าที่ซ่อนเร้นของ **"สมุนไพรไทย"** ที่เป็นมากกว่าพืชพรรณธรรมชาติ แต่คือผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทุกส่วนของสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นใบ ราก หรือดอก ล้วนมีคุณค่าทั้งในแง่ของสรรพคุณและวัฒนธรรม เป็นมรดกอันล้ำค่าที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน คุณค่าของสมุนไพรยังสะท้อนผ่านเมนูอาหารท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ อย่างคั่วกลิ้งจากภาคใต้ที่มีสมุนไพร เช่น ขมิ้นชัน และพริกไทยดำ ช่วยให้อาหารอร่อยและแก้ท้องอืดเพื่อ สมุนไพรเหล่านี้โดดเด่นทั้งในเรื่องรสชาติ และกลิ่นอันเป็นมนต์เสน่ห์เฉพาะตัวไม่เพียงช่วยเพิ่มรสชาติให้แก่อาหาร แต่ยังเติมเต็มคุณค่าทางสุขภาพ เปรียบเสมือนขุมทรัพย์ที่ซ่อนอยู่ในทุกครัวเรือน และตำรับยาพื้นบ้าน เป็นเครื่องยืนยันถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษที่นำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ได้อย่างลงตัว

ท่ามกลางกระแสการดูแลสุขภาพที่เติบโตขึ้นทั่วโลก รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงศักยภาพและโอกาสทางเศรษฐกิจของสมุนไพรไทย จึงได้ยกระดับสู่การเป็น **"ผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง"** พร้อมวางนโยบายส่งเสริมอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ นโยบายระดับชาตินี้ได้ถูกส่งต่อไปยังกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จริง ทำให้เกษตรกรไทยกำลังยืนหยัดในฐานะผู้ผลิตวัตถุดิบคุณภาพ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติกับอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันภาคเอกชนและผู้ประกอบการต่างสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เมื่ออาหารไทยยังคงหอมกลิ่นสมุนไพร เมื่อหมอยาพื้นบ้านยังคงสืบสานความรู้ เมื่อแปลงสมุนไพรกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนรุ่นใหม่ และเมื่อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไทยวางจำหน่ายอยู่ในร้านค้าทั่วไป การพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ตลาดโลกจึงไม่ใช่เพียงแค่การค้า แต่คือการเปลี่ยนภูมิปัญญาบรรพบุรุษให้กลายเป็นขุมทรัพย์ทางเศรษฐกิจที่ทรงคุณค่า สร้างโอกาส สร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงทางอาชีพ ให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เป็นพลังขับเคลื่อนที่จะนำพาสมุนไพรไทยให้ยืนหยัดอย่างสง่างามบนเวทีโลก

ติดตามเนื้อหาที่น่าสนใจและเรื่องราวคุณประโยชน์อันล้ำค่าของ **"สมุนไพรไทย"** ได้ภายในเล่ม และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันภูมิปัญญาของเราให้เปล่งประกายสู่สายตาชาวโลกอย่างภาคภูมิใจ

กองบรรณาธิการ
สิงหาคม 2568

ที่ปรึกษา :

นายพีรพันธ์ คอทอง
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

นายพีทัศน์ อุ่นจิตตพันธ์
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

นายครองศักดิ์ สงรักษา
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

นายวีรศักดิ์ บุญเชิญ
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

นายสุริยะ คำปวง
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

นางอมรทิพย์ ภิรมย์บุรณ์
ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

นายวุฒิชัย ชิมวงค์
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

นางสาวสุรางค์ศรี วาเพชร
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

อำนวยการ :

นางสาวพนิดา ธรรมสุรักษ์
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร

บรรณาธิการ :

นางสาวอำไพพงษ์ เกษเทียน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวสมิทธิณี ขาวศรี

กองบรรณาธิการ :

นายสุรนนท์ หล้าริ้ว

นายวรธนวิทย์ เฉลยผล

นายพศุตม์พงศ์ ชัยวงศ์

นายณัฐพิสิษฐ์ จารุงค์

นางสาวสรญา เทียงสุข

นางสาวชนกชนม์ ชิมงาม

วัตถุประสงค์ :

เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่นโยบาย ภารกิจ กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร และองค์ความรู้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเกษตรมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรแปลงใหญ่ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลกรณีในการทำงานเพื่อเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในทุกกระดับ

จัดทำ :

กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร

☎ 0 2579 9546 ✉ agrimedia1@gmail.com

กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ
สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

☎ 0 2579 9547 ✉ herbdoe@hotmail.com

สารบัญ CONTENTS

05

Knowledge

1 Key Message

2 Did You Know?

"สมุนไพรไทย" ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย
สู่ตลาดโลก

5 Cover Story

สมุนไพรไทย มนต์เสน่ห์แห่งภูมิปัญญา
สู่คุณค่าระดับสากล

11 Digital DOAE

สารสนเทศพืชสมุนไพรไทย
ของกรมส่งเสริมการเกษตร
ขับเคลื่อนสมุนไพรไทยสู่ความยั่งยืน
ด้วยพลังข้อมูล

13 Agri - Around

ก้าวข้ามทุกจำกัด ยกระดับคุณภาพชีวิต
ด้วยสมุนไพร แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6
บ้านเขวาสี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม

11

13

Inspiration

16 Agri - Heroes

ศิริณา ยางขันธุ์ ประธานแปลงใหญ่สมุนไพร
ตำบลสนม อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
สืบสานภูมิปัญญา สร้างคุณค่าด้วยสมุนไพร

18 Key Success

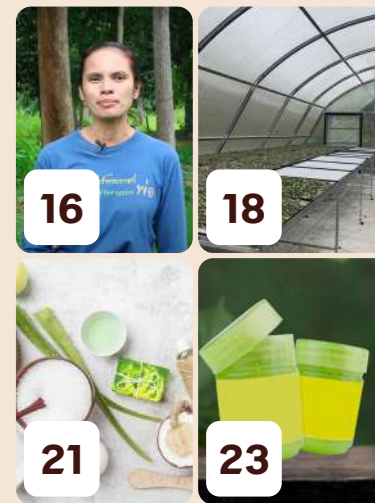
ปลูกสมุนไพร ปลูกพลังใจ เส้นทางสู่ความสำเร็จ
ที่ยั่งยืนด้วยวิถีธรรมชาติ แปลงใหญ่สมุนไพร
อำเภอแก้งหางแมว หมู่ 4 ตำบลเขาวงกต
อำเภอแก้งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

21 Trends

"สมุนไพรไทย" ในเมกะเทรนด์โลก

23 Craft & Create

ยามสมุนไพร ภูมิปัญญาสามัญประจำบ้าน

16

18

21

23

ออกแบบและผลิต :

บริษัท คลิกเน็กซ์ อินโนเวชั่น จำกัด 128/323-333
ชั้น 30 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

☎ 0 2217 7900 ✉ info@clicknext.com

“ สมุนไพรไทย เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพ ทั้งในด้านการแพทย์ สุขภาพ และเศรษฐกิจ โดยอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยมีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยสำคัญ คือ วัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และปลอดภัย โดยผู้ผลิตที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานดูแลต้นน้ำด้านการผลิตของเกษตรกร...ให้เกิดความยั่งยืนเพื่อรองรับการพัฒนาสมุนไพรบวงจร...”

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

9 มิถุนายน 2568

"สมุนไพรไทย"

ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย สู่ตลาดโลก

รู้หรือไม่ ?

สมุนไพรไทย ไม่เพียงแต่เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ยังเป็นสินค้ามูลค่าสูงที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ สามารถสร้างมูลค่าได้ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ และได้รับความสนใจจากทั่วโลกทั้งในรูปแบบวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เนื่องจากผู้บริโภคทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพและป้องกันโรคมมากขึ้น

มูลค่าการค้าปลีกสินค้าสมุนไพรในตลาดโลก

การค้าสินค้าสมุนไพรของโลกประกอบด้วย 3 กลุ่มสินค้าหลัก ได้แก่ พืชสมุนไพร สารสกัดจากสมุนไพร และน้ำมันหอมระเหย โดยในปี 2567 มูลค่าการค้าปลีกหรือมูลค่าตลาดรวมที่ผู้บริโภคทั่วโลกจ่ายจริงในการซื้อสินค้าสมุนไพร มีมูลค่าสูงถึง 60,589.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ร้อยละ 4.6 โดยตลาดค้าปลีกรายใหญ่ 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเยอรมนี ส่วนไทยมีมูลค่าการค้าปลีกสินค้าสมุนไพรอยู่ในลำดับที่ 10 ของโลก

มูลค่าสินค้าสมุนไพรของไทย

พืชสมุนไพร

ส่งออก **18.5** ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 นำเข้า **30.2** ล้านดอลลาร์สหรัฐ

สารสกัดจากสมุนไพร

ส่งออก **11.5** ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 นำเข้า **140.7** ล้านดอลลาร์สหรัฐ

น้ำมันหอมระเหย

ส่งออก **20.0** ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 นำเข้า **36.9** ล้านดอลลาร์สหรัฐ

แม้สินค้าสมุนไพรของไทยจะมีศักยภาพ แต่ยังคงพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบบางประเภท เนื่องจากกระบวนการผลิตมีความซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่ยังไม่แพร่หลาย ส่งผลให้สัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตาม ในบรรดา 3 กลุ่มสินค้าหลัก **น้ำมันหอมระเหย** เป็นสินค้าที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกสูงสุด

ที่มา : Euromonitor, 2024

1		สาธารณรัฐประชาชนจีน	19,569.3	ดอลลาร์สหรัฐ
2		สหรัฐอเมริกา	9,809.5	ดอลลาร์สหรัฐ
3		ญี่ปุ่น	2,953.7	ดอลลาร์สหรัฐ
4		เกาหลีใต้	2,679.2	ดอลลาร์สหรัฐ
5		เยอรมนี	2,159.9	ดอลลาร์สหรัฐ
10		ไทย	1,265.6	ดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา : กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2568
 Euromonitor, 2024

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ครองสัดส่วนตลาดสูงสุดในประเทศไทย

1

กลุ่มผลิตภัณฑ์เสริมอาหารชนิดพร้อมดื่ม (Herbal/Traditional Tonics)

2

กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อรักษาอาการไอหวัด และแพ้ากาศ (Herbal/Traditional Cough, Cold and Allergy (Hay Fever) Remedies)

3

กลุ่มผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (Herbal/Traditional Dietary Supplements)

ที่มา : กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568

Euromonitor International, Herbal/ Traditional Products in Thailand: Analysis, Country Report, September, 2021

สมุนไพรไทยที่เป็นที่ต้องการในตลาดโลก

ข้อมูล ปี 2567

สมุนไพร	สรรพคุณ	มูลค่าในตลาดโลก
<p>1 ขมิ้นชัน</p>	ด้านระบบทางเดินอาหาร	<p>283</p> <p>ล้านเหรียญสหรัฐ</p>
<p>2 พริกขี้หนู</p>	ด้านการรักษาอาการหวัด อาการเจ็บคอ และอาการไอ	<p>140</p> <p>ล้านเหรียญสหรัฐ</p>
<p>3 กระชายดำ</p>	ด้านสมรรถนะทางกาย	<p>150</p> <p>ล้านเหรียญสหรัฐ</p>

จากความโดดเด่นทั้งด้านสรรพคุณ และมูลค่าทางเศรษฐกิจของสมุนไพรทั้งสามชนิด จึงถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งใน “สมุนไพร Herbal Champions 15 รายการ” เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่า วางเป้าหมายออกสู่ตลาดโลก สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ

ที่มา :

กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568

Global Industry Analysts (GIA) : 2024, Business Research Insights : 2024, Verified Market Reports / Market Research Intellect : 2024

สมุนไพร Herbal Champions 15 รายการ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ประกาศ “สมุนไพร Herbal Champions 15 รายการ” ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1

สมุนไพรที่มีความพร้อม เพื่อการพัฒนาต่อยอด 3 รายการ

ขมิ้นชัน

พริกขี้หนู

กระชายดำ

กลุ่มที่ 2

สมุนไพรที่มีศักยภาพและต้องการความต่อเนื่องในการพัฒนา 12 รายการ

บัวบก	มะขามป้อม	โพล	ขิง	กระชาย	ว่านหางจระเข้
กวาวเครือขาว	มะระขี้นก	เพชรสับมาต	กระท่อม	กัญชง	กัญชา

สมุนไพรและเครื่องเทศที่สำคัญและมีปริมาณการปลูกมากในประเทศไทย

นอกจากการคัดเลือกสมุนไพรศักยภาพสูงเพื่อผลักดันสู่ตลาดโลกแล้ว ประเทศไทยยังมีการเพาะปลูกอย่างกว้างขวาง ซึ่งถือเป็นฐานวัตถุดิบสำคัญในการพัฒนาและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในและต่างประเทศ

1

ว่านหางจระเข้

8,731.58 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. ประจวบคีรีขันธ์
2. กาญจนบุรี
3. เพชรบุรี

2

บุก

7,770.94 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. แม่ฮ่องสอน
2. ตาก
3. เชียงใหม่

3

ขมิ้นชัน

6,306.48 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. ตาก
2. สุราษฎร์ธานี
3. กาญจนบุรี

4

กระเจี๊ยบแดง

4,428.32 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. ศรีสะเกษ
2. สุพรรณบุรี
3. อุตรดิตถ์

5

กระวาน

2,674.91 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. จันทบุรี
2. นครศรีธรรมราช
3. ระยอง

6

ฟ้าทะลายโจร

1,447.39 ไร่

จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด (3 ลำดับ)

1. ลำปาง
2. ปราจีนบุรี
3. สระแก้ว

ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568 ข้อมูล ณ สิงหาคม 2568

สมุนไพรไทยไม่ใช่เพียงสินค้าการเกษตร แต่คือเรื่องราวของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความยั่งยืน การยกระดับคุณภาพ ด้วยนวัตกรรม การสร้างมาตรฐานสากล และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยให้สมุนไพรไทยก้าวสู่เวทีโลกอย่างมั่นคง พร้อมสร้างรายได้และความภาคภูมิใจให้แก่คนไทยรุ่นต่อไป **DOE**

เรื่อง : กองบรรณาธิการ, ศิริภรณ์ แก้วคูณ สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
 ข้อมูล : กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร,
 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข
 กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สมุนไพรไทย

มนต์เสน่ห์แห่งภูมิปัญญา สู่คุณค่าระดับสากล

รู้จักความหมายและประเภทของสมุนไพร

ตามนิยามของราชบัณฑิตยสถาน สมุนไพร คือ ผลิตผลธรรมชาติที่ได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุที่ใช้เป็นยาหรือผสมกับสารอื่นเพื่อบำบัดโรคหรือบำรุงร่างกาย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 ได้ขยายนิยามให้กว้างขึ้น ครอบคลุมถึงผลิตผลธรรมชาติที่ถูกนำมาผสม ปรง หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและเครื่องสำอาง

สมุนไพรแบ่งได้เป็น 3 ประเภทหลัก ตามที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ พืชวัตถุดิบ (ส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ใบ ดอก ผล ราก เหง้า และเปลือกไม้) สัตว์วัตถุดิบ (อวัยวะหรือส่วนประกอบของสัตว์ ปัจจุบันการใช้วัตถุดิบกลุ่มนี้มีข้อจำกัดด้านกฎหมาย และการอนุรักษ์มากขึ้น) และธาตุวัตถุดิบ (แร่ธาตุธรรมชาติ เช่น เกลือทะเล กำมะถัน และสารส้ม มักใช้เป็นส่วนประกอบในการปรุงยา)

ในยุคที่กระแสการดูแลสุขภาพด้วยวิถีธรรมชาติกำลังเป็นเทรนด์สำคัญของโลก และประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว ผู้คนต่างมองหาทางเลือกจากธรรมชาติที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการบำบัดรักษาและบำรุงร่างกาย จุดเปลี่ยนสำคัญนี้เองที่ “สมุนไพรไทย” ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น กำลังได้รับการยกระดับให้ก้าวจากบทบาทดั้งเดิมสู่การเป็นสินค้าเกษตรมูลค่าสูง รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงศักยภาพ จึงได้บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยและแผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อผลักดันอุตสาหกรรมนี้ให้เติบโตอย่างยั่งยืนและเปล่งประกายคุณค่าสู่เวทีโลกได้อย่างภาคภูมิใจ

สมุนไพรไทย การใช้ประโยชน์ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวัน

สมุนไพรไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในวงการแพทย์ แต่ได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทยในหลากหลายรูปแบบอย่างแยบยล แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคได้อย่างลงตัว

ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สมุนไพรจำนวนมากถูกนำมาแปรรูปเป็นยาแผนโบราณและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในรูปแบบที่สะดวกต่อการบริโภค เช่น ยาแคปซูล ฟ้าทะลายโจรและขมิ้นชันที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในช่วงการระบาดของโควิด-19 รวมถึงยาต้ม ยาขง ยาแก้ไอชนิดน้ำ ยาอมสมุนไพร ที่ยังคงเป็นที่รู้จักกันดี

อาหารและเครื่องดื่ม สมุนไพร เป็นส่วนสำคัญในอาหารไทย ถูกใช้เพื่อเพิ่มรสชาติและกลิ่นหอม สามารถนำมาทำได้ทั้งของคาว เครื่องเคียง ของหวานและเครื่องดื่ม เช่น ขมิ้น ใบกระวาน หรือมะตูม ดอกคำฝอย กระเจี๊ยบ ที่สามารถนำมาทำเครื่องดื่มสมุนไพร หรือแม้กระทั่งการสกัดเพื่อนำมาใช้ทดแทนรสชาติ เช่น หญ้าหวาน เพื่อให้ความหวาน

ข้อมูลชวนรู้

ยาตม ไอเทมตัวตึง ! ของมันต้องมีติดกระเป๋า

“ยาตม” อยู่คู่กับคนไทยมานานแสนนาน พกพาง่าย สูดดม ช่วยบรรเทาอาการวิงเวียน ถือเป็นไอเทม พกติดกระเป๋าของใครหลาย ๆ คน ทั้งคนไทยและ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องซื้อกลับไปเป็นของฝาก ทุกครั้งที่มาไทย แม้แต่ศิลปินระดับโลกอย่าง ลิซ่า BLACKPINK ก็ยังใช้ยาตม ทำให้กระแส ความนิยมพุ่งสูงขึ้นไปอีก

ความปังไม่ธรรมดา จากผลการสำรวจในปี 2566 ของ AC Nielsen ตลาดยาตมไทย มีมูลค่าสูงถึง 3,300 ล้านบาทต่อปี ประชากร 70 ล้านคน ใช้ยาตม อย่างน้อย 10% และใน 1 เดือนใช้อย่างน้อย 2 หลอด ต่อปี แสดงให้เห็นว่ายาตมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยไปแล้ว

คุณคือสายไหน ? Heavy User หรือ Light User ? จากข้อมูลเว็บไซต์ marketingoops สำรวจพบว่า พฤติกรรมการใช้ยาตมของผู้บริโภคไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่ม Heavy users หรือ ตัวจริง เรื่องยาตม ใช้เป็นประจำ 1-2 หลอดต่อเดือน ต้องมี พกติดตัวตลอด และกลุ่ม Light users สายชิลล์ ใช้แค่บางโอกาส แต่ไม่ว่าคุณจะเป็นสายไหน ยาตม ก็คือไอเทมที่ควรมีติดตัว เพราะเป็นทั้งตัวช่วย ยามฉุกเฉินและของฝากสุดประทับใจที่แสดงให้เห็นว่า “ของมันต้องมี” จริง ๆ

ที่มา : กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567

เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย การเติบโตของเทรนด์ สุขภาพและความงามจากธรรมชาติทำให้สมุนไพรกลายเป็นวัตถุดิบ สำคัญในเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย มักนิยมสกัด สารสำคัญมาใช้ในผลิตภัณฑ์ เพื่อผลจากสรรพคุณต่าง ๆ เช่น สบู่ มะขามเปียกที่ช่วยผลัดเซลล์ผิว หรือครีมบำรุงผิวที่มีสารสกัดจาก ใบบัวบก

ผลิตภัณฑ์สำหรับสูดดมและทาภายนอก เป็นสมุนไพรที่มีการปรุงร แต่งกลิ่นเพื่อให้ได้กลิ่นที่ช่วยในการบรรเทาหรือบำบัด เช่น ยาหม่อง น้ำมันนวด น้ำมันหอมระเหย ผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศที่โดดเด่น และสร้างรายได้มหาศาล คือ ยาตม

สมุนไพรไทยในสำหรับอาหาร หัวใจของวัฒนธรรมอาหารไทยสู่ครัวโลก

สมุนไพรไทยเป็นหัวใจสำคัญในอาหารไทย สะท้อนภูมิปัญญาและ วิถีชีวิตที่สั่งสมมาแต่โบราณ อาหารไทยไม่เพียงหล่อเลี้ยงร่างกาย แต่ยังหล่อหลอมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชาติ ตั้งแต่สมัย สุโขทัยที่เน้นความเรียบง่ายจากข้าวปลาตามธรรมชาติ สู่ยุคอยุธยา ที่เริ่มรับอิทธิพลต่างชาติ เช่น การใช้น้ำมันมะพร้าวในเมนูแกง ในสมัยธนบุรี แม้อาหารจะขาดแคลนจากสงคราม แต่กลับฟื้นคืน ความรุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อการปรุงอาหาร กลายเป็นศิลปะ ทั้งในรสชาติที่กลมกล่อมและการจัดตกแต่งที่สวยงาม ดังปรากฏใน “กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน” ของรัชกาลที่ 2 ต่อมา ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการบันทึกตำราอาหารอย่างเป็นระบบ เช่น “ตำรับอาหารแม่ครัวหัวป่าก์” พร้อมเริ่มใช้การชั่งตวงวัด เพื่อให้ รสชาติอาหารแม่นยำและคงที่ ขณะที่ในรัชกาลที่ 6 การกินอาหาร นอกบ้านก็เริ่มเป็นที่นิยม **เข้าสู่ยุคปัจจุบัน** อาหารไทยปรับตัวให้ สอดรับกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง จากการกินเป็นสำรับที่ใช้เวลา ร่วมกันกลายเป็นอาหารจานเดียว ที่สะดวกและรวดเร็ว ทว่ากลิ่นอาย ของสมุนไพรไทยยังคงแทรกอยู่ในทุกจานอาหาร ทั้งเพื่อรสชาติ กลิ่นหอม และคุณประโยชน์ทางสุขภาพ

วัฒนธรรมอาหารไทยยังเป็นรากฐานของความมั่นคง ด้านโภชนาการ และยังเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญในการ พัฒนาประเทศภายใต้แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งมีมาตรการผลักดันให้ การส่งเสริมสมุนไพรไทยเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ประเทศ ด้านอาหารและวัฒนธรรมไทย เน้นด้านสุขภาพเป็นหลัก เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสมุนไพรไทย อย่างแท้จริง ซึ่งมีจำนวน 6 ประเด็น หนึ่งในนั้น คือ **ส่งเสริม บทบาทของสมุนไพรผ่านภาพลักษณ์อาหารไทยจาก ครัวไทยสู่ครัวโลก**

การผสมจุดแข็งของสมุนไพรไทยเข้ากับหลากหลาย ของอาหารไทย เกิดเป็นภาพลักษณ์ใหม่ที่โดดเด่น และ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศได้อย่างยั่งยืน การสืบทอด ภูมิปัญญาและการปรับตัวของอาหารไทย จึงเป็นเครื่อง ยืนยันว่าอาหารไทย คือ มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ไม่ล้ำสมัย

ข้อมูลความรู้

ชนมารู้จัก “ 7 สมุนไพร GI” จากท้องถิ่นทั่วไทย ดีต่อสุขภาพและเปี่ยมด้วยเสน่ห์เฉพาะตัว ทั้งนำล่องและนำหลงไหล

บุกแม่ฮ่องสอน

รู้จักในชื่อ บุกไข่ หรือ บุกเนื้อทราย ลักษณะหวักลมแบน เมื่อแห้งจะเป็นสีน้ำตาล มีส่วนช่วยควบคุมน้ำหนักและลดคอเลสเตอรอล

ขมิ้นชันสุราษฎร์ธานี

เนื้อสีเหลืองส้ม มีกลิ่นหอมจากน้ำมันหอมระเหย

พริกไทยตรัง

กลิ่นฉุนเป็นเอกลักษณ์ รสเผ็ดร้อน มีทั้งแบบสด (พริกไทยอ่อน) เม็ดแห้งและป่น

พริกไทยจันท

(พันธุ์จันทบุรี และพันธุ์คุซซิง) กลิ่นหอมฉุนเฉพาะตัว รสเผ็ดร้อน มีแบบเม็ดแห้งและป่น

หมากเฒ่าสกลนคร

ผลกลม เปลือกบาง มีกลิ่นหอมผลไม้ นิยมบริโภคสดหรือแปรรูป

น้ำหมากเฒ่าสกลนคร

เครื่องดื่มน้ำผลไม้จากผลหมากเฒ่าสุก รสหวานอมเปรี้ยวเจือฝาด

ส้มควายภูเก็ต

ทรงผลกลม ร่องผิวเปลือกตื้น รสเปรี้ยวจัด ใช้ได้ทั้งผลสด แบบแห้ง และผงในอาหารและยาสมุนไพร

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
ข้อมูล ณ วันที่ 19 มีนาคม 2567

สมุนไพรไทยในวัฒนธรรม

อาหาร 4 ภาค ภูมิปัญญาคู่ครัวไทย

อาหารไทยมีสมุนไพรที่มีอบรสชาติและกลิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดกันมาผ่านคุณค่าทางอาหารและสรรพคุณทางยาเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนไว้ในทุกมื้ออาหาร

◆ ภาคเหนือ

ด้วยสภาพอากาศที่เย็น อาหารจึงมักมีไขมันสูงเพื่อให้ร่างกายอบอุ่น นิยมทานข้าวเหนียวคู่กับน้ำพริกหลากชนิด เน้นรสชาติที่เรียบง่ายแต่กลมกล่อม เช่น แกงฮังเล น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน แกงฮังเล และขนมจีนน้ำเงี้ยว แคบหมู เป็นต้น

เมนูเด่นสมุนไพร คือ แกงแค ที่รวมสมุนไพรหลายชนิด เช่น ชะอม ชะพลู มะเขว่น ยอดติปลี ดอกแค และตำลึง ทั้งชูรสชาติ และยังช่วยบำรุงร่างกายอีกด้วย

◆ ภาคกลาง

เป็นพื้นที่ราบลุ่มที่มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย และเป็นศูนย์กลางการค้าและวัฒนธรรม ส่งผลให้มีอาหารหลากหลาย ประยุกต์ปรุงแต่งตามอิทธิพลที่ได้รับมา เน้นข้าวสวยเป็นหลัก เช่น น้ำพริกทรงเครื่อง น้ำพริกกะปิ แกงจืด ยำ เป็นต้น

เมนูเด่นสมุนไพร คือ แกงเผ็ด ซึ่งใช้พริกแกงที่อัดแน่นด้วยสมุนไพร เช่น พริกแห้ง ตะไคร้ ข่า หอมแดง กระเทียม ลูกผักชี ยี่หระ และลูกจันทน์เทศ ช่วยบำรุงหัวใจ แก้ไข้ และขับลม

◆ ภาคอีสาน

พื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้ง อาหารเน้นความเรียบง่ายแต่รสชาติจัดจ้าน ทานข้าวเหนียวเป็นหลักและมีปลาร้าเป็นส่วนประกอบสำคัญ มักทานคู่ผักสดหรือนำไปเสิร์ฟในเมนูอย่างส้มตำ ซุปหน่อไม้ แกงอ่อม เป็นต้น

เมนูเด่นสมุนไพร คือ แกงเห็ด ใช้ใบย่านางเป็นส่วนประกอบหลัก ช่วยเพิ่มรสฝาด ต้านอนุมูลอิสระ แก้เมาค้าง และลดความดันโลหิต

◆ ภาคใต้

พื้นที่ส่วนใหญ่ติดทะเล ฝนตกตลอดปี อุดมด้วยอาหาร อาหารหลักจึงเป็นอาหารทะเลและใช้เครื่องเทศในการปรุงอาหารเพื่อดับกลิ่นคาว เน้นรสชาติเผ็ดจัดจ้าน เช่น แกงไตปลา ปลากระบอกต้มส้ม แกงส้ม ยำน้ำบูดู เป็นต้น

เมนูเด่นสมุนไพร คือ คั่วกลิ้ง ใช้สมุนไพรหลายชนิด เช่น พริกไทยอ่อน ข่า ขมิ้นชัน และพริกไทยดำ โดยขมิ้นชันช่วยย่อยอาหารและลดอาการท้องอืด ส่วนพริกไทยดำมีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยควบคุมความดันโลหิตและป้องกันโรคมะเร็ง

การเชื่อมโยงวัฒนธรรมอาหารไทยเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ซึ่งเป็นเทรนด์ใหม่ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจอย่างมาก จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะช่วยส่งเสริมให้สมุนไพรไทยเป็นที่รู้จักในวงกว้าง สร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจและเติมเต็มการเดินทางของนักท่องเที่ยวด้วยเรื่องราวจากภูมิปัญญาที่ล้ำค่า

ข้อมูลความรู้

พริกไทย เครื่องเทศแห่งประวัติศาสตร์ไทย

พริกไทย เป็นเครื่องเทศในอาหารที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน มีถิ่นกำเนิดจากอินเดียและแพร่หลายสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยเริ่มปลูกอย่างจริงจังหลังปี พ.ศ. 2300 ที่จังหวัดตรัง มีคุณภาพดีจนเป็นที่รู้จักในนาม “ตาราง เปปเปอร์”

ปัจจุบัน จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตพริกไทยพันธุ์ดี และที่สำคัญมีเรื่องเล่าประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ “พริกไทยจันท” ที่สะท้อนคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

สมัยกรุงศรีอยุธยา

ชาวจีนแต่จิวเป็นผู้บุกเบิกการปลูกและมีการเก็บภาษีพริกไทยเป็นรายได้สำคัญของแผ่นดิน

สมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์

พริกไทยกลายเป็นสินค้าส่งออกหลัก

พ.ศ. 2448

ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ราคาพริกไทยที่สูงขึ้นทำให้การปลูกขยายตัวอย่างมาก

พ.ศ. 2527

เรื่องราวของพริกไทยจันทยังถูกถ่ายทอดผ่านการแสดง “ระบำเก็บพริกไทย” ที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวสวน

พ.ศ. 2531

ปรากฏในคำขวัญของจังหวัดจันทบุรี แสดงให้เห็นถึงความผูกพันอันแน่นแฟ้นระหว่างพริกไทยกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นจันทบุรีอย่างแท้จริง

พ.ศ. 2531 - 2532

จันทบุรีมีพื้นที่ปลูกพริกไทยกว่า 26,000 ไร่ และประเทศไทยติดอันดับ 8 ผู้ผลิตพริกไทยระดับโลก

โอกาสทองของอุตสาหกรรมสมุนไพรไทย

จากบทวิเคราะห์ธุรกิจของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ปี 2567 ให้ข้อมูลว่ามูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในปี 2023 ทั่วโลก กำลังอยู่ในช่วงการเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยมีมูลค่าอยู่ที่ 199.07 พันล้าน เหรียญสหรัฐ และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 417.99 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในอีก 10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นสัญญาณที่ชัดเจนว่าอุตสาหกรรมสมุนไพรนี้มีมูลค่าสูงมาก ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการเติบโตนี้ คือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทำให้ผู้คนทั่วโลกหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ความต้องการผลิตภัณฑ์เสริมภูมิคุ้มกันและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ตลาดเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และยาสมุนไพรเติบโตขึ้น แสดงให้เห็นว่าผลพวงจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ ได้สร้างโอกาสใหม่ให้กับธุรกิจสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญ

◆ โครงสร้างของอุตสาหกรรมสมุนไพร สามารถแบ่งได้ เป็น 3 ส่วนหลักตามห่วงโซ่อุปทาน

ต้นน้ำ (Upstream)

คือ กลุ่มเพาะปลูก เป็นกลุ่มที่อยู่ต้น ห่วงโซ่ของตลาด เป็นเกษตรกรผู้เพาะปลูก วัตถุดิบสมุนไพร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของอุตสาหกรรม

กลางน้ำ (Midstream)

คือ กลุ่มผลิตและแปรรูป เป็นกลุ่มผู้ประกอบการที่นำวัตถุดิบมาผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

ปลายน้ำ (Downstream)

คือ กลุ่มผู้ค้าปลีกและผู้ค้าส่ง เป็นกลุ่มที่นำผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปไปจำหน่ายให้ถึงมือผู้บริโภคโดยตรงผ่านช่องทางต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์สมุนไพรไทย สู่ความยั่งยืนทั้งระบบ

รัฐบาลตระหนักถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมสมุนไพร จึงได้บรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2565 และ แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) โดยมีการประสานงานจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการขับเคลื่อนในส่วนของต้นน้ำ ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การผลิตวัตถุดิบที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพ และตรงกับความต้องการของตลาด โดยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีมาสู่กระบวนการผลิตมากขึ้น และลดการพึ่งพาธรรมชาติ

◆ สถานการณ์การผลิตสมุนไพรไทยในปัจจุบัน

จากรายงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ณ เดือนสิงหาคม 2568 พบว่าประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรและเครื่องเทศ 94,369 ครัวเรือน บนพื้นที่รวมกว่า 97,837 ไร่ และผลผลิตรวมประมาณ 164,472,838 กิโลกรัม ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ (ที่มา : ระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) ผลการดำเนินงานยังพบว่ามีแปลงใหญ่สมุนไพรแล้ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 - 2568 รวมทั้งสิ้น 96 แปลง มีจำนวนเกษตรกร 3,723 ราย พื้นที่กว่า 21,571 ไร่ โดยได้รับมาตรฐาน GAP จำนวน 1,245 ราย เกษตรอินทรีย์ จำนวน 430 ราย อื่น ๆ จำนวน 92 ราย (ที่มา : <https://co-farm.doae.go.th> กรมส่งเสริมการเกษตร ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2568 และกลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568) สะท้อนถึงความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม

◆ ตันน้ำที่แข็งแรง พลิกดิบสู่ผลลิพหรืออย่างเป็นรูปธรรม

กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับมอบหมายนโยบายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ดำเนินการสานต่อนโยบายของรัฐบาล ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตพืชสมุนไพรร่วมกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แผนปฏิบัติการสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการผลิตพืชสมุนไพรที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบสมุนไพรที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด ภายใต้แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา คน พื้นที่ สินค้า โดยในปีงบประมาณ 2568 มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่าน 4 โครงการสำคัญ ได้แก่

1. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อปรับเปลี่ยนผลิตภาพการผลิต

ดำเนินการในแปลงใหญ่พืชสมุนไพร 41 แปลงทั่วประเทศ โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิต

2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรชีวภาพ เพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานเศรษฐกิจชีวภาพ

ส่งเสริมการผลิตสมุนไพรชีวภาพใน 37 จังหวัด เป้าหมายเกษตรกร จำนวน 1,110 คน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยสูง พร้อมจัดเวทีเชื่อมโยงเกษตรกรกับโรงพยาบาลและผู้รับซื้อ

3. โครงการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานและบริการมูลค่าสูง

ดำเนินการในแปลงใหญ่ 4 แห่ง เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เข้าถึงเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย และยกระดับผลผลิตให้ได้มาตรฐาน

4. โครงการที่กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมดำเนินการ ได้แก่ โครงการพัฒนาเมืองสมุนไพร

เป็นโครงการที่ร่วมมือกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก พื้นที่ดำเนินการใน 16 จังหวัด เพื่อสำรวจและคัดเลือกสมุนไพรเด่นประจำท้องถิ่น และส่งเสริมการปลูกตามมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์

นอกจากนี้ ยังร่วมดำเนินการกับกระทรวงสาธารณสุขและภาคเอกชน ผลักดันให้เกิด ตลาดกลางวัตถุดิบสมุนไพรขนาดใหญ่ ที่ตลาดไท ในขณะเดียวกัน ได้ส่งเสริมการขายผ่านช่องทางออนไลน์ “ตลาดเกษตรกรออนไลน์” เพื่อขยายช่องทางการจำหน่าย การขับเคลื่อนยังครอบคลุมไปถึงการพัฒนาในส่วนกลางน้ำและปลายน้ำ เพื่อผลักดันสู่เชิงพาณิชย์ โดยมุ่งเน้นสมุนไพร “Herbal Champions” 15 รายการ ตามประกาศของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

มนต์เสน่ห์แห่งสมุนไพรไทยที่สืบทอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ถูกยกระดับอย่างเป็นระบบภายใต้แผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อต่อยอดเป็น **ผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง** ที่ตอบโจทย์ความต้องการด้านสุขภาพทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ไม่เพียงเป็นทางเลือกเพื่อสุขภาพ ยังมีศักยภาพที่จะก้าวขึ้นเป็นหนึ่งใน “Soft Power” ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกร ผู้ประกอบการ และประเทศชาติในระยะยาว ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ ทำให้มั่นใจได้ว่าอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยจะเติบโตอย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน นี่คือโอกาสทองของคนไทย โดยเฉพาะเกษตรกรและผู้ประกอบการ ที่จะร่วมกันพัฒนาสมุนไพรไทยจากภูมิปัญญาสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันผลักดันให้ทรัพยากรอันทรงคุณค่านี้เปล่งประกายบนเวทีโลกอย่างมั่นใจและภาคภูมิใจ **DOE**

สารสนเทศพืชสมุนไพรไทย ของกรมส่งเสริมการเกษตร

ขับเคลื่อนสมุนไพรไทยสู่ความยั่งยืนด้วยพลังข้อมูล

การพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน เข้าสู่มิติใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้และเทคโนโลยี พืชสมุนไพรไทยจากที่เคยเป็นเพียงพืชเสริมรายได้ตามวิถีภูมิปัญญา สู่การเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างมูลค่าและชื่อเสียงให้กับประเทศ เบื้องหลังความสำเร็จนี้ คือ บทบาทสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเกษตรอัจฉริยะ

ในอดีตการเพาะปลูกสมุนไพรของเกษตรกรไทยมักอิงตามประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา แม้จะมีคุณค่าแต่ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จำเป็นในการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงต่อปัญหา ราคาตกต่ำหรือผลผลิตล้นตลาด แต่ปัจจุบันภาพเหล่านั้นกำลังเปลี่ยนไป เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้พัฒนาระบบสารสนเทศการผลิตทางการเกษตร (รต.) เพื่อรวบรวมข้อมูลการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศอย่างเป็นระบบทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของศักยภาพพืชสมุนไพรไทยได้อย่างชัดเจน ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2568 เผยให้เห็นว่ามีพื้นที่ปลูกสมุนไพรและเครื่องเทศรวมทั้งหมด 97,837.03 ไร่ โดยมีสมุนไพรและเครื่องเทศที่สำคัญและมีปริมาณการปลูกในประเทศไทย 5 อันดับแรก ได้แก่

ว่านหางจระเข้	บุก	ขมิ้นชัน	กระเจี๊ยบแดง	กระวาน
8,731.58 ไร่	7,770.94 ไร่	6,306.48 ไร่	4,428.32 ไร่	2,674.91 ไร่

นอกจากนี้ยังมีการปลูกฟ้าทะลายโจร 1,447.39 ไร่, ไพล 1,257.30 ไร่, ข่าเหลือง 946.65 ไร่ และ บัวบก 907.02 ไร่ ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลาย ศักยภาพ และโอกาสของสมุนไพรไทยในการพัฒนาให้เป็นพืชเศรษฐกิจได้ในอนาคต

ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดเก็บข้อมูลสมุนไพรไทย

การมีระบบสารสนเทศที่จัดเก็บข้อมูลสมุนไพรอย่างเป็นระบบนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อทุกภาคส่วน ทั้งเกษตรกร ภาคธุรกิจ และสังคมโดยรวม ดังนี้

◆ ด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด ขณะที่ผู้ประกอบการและโรงงานแปรรูปสามารถใช้ข้อมูลพื้นที่ปลูกเพื่อวางแผนการรับซื้อวัตถุดิบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาผลผลิตล้นตลาดหรือขาดแคลน และเมื่อสมุนไพร เช่น ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร ฯลฯ ถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย ก็จะช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้เกษตรกร

◆ ด้านสังคม

สมุนไพรไทยเป็นทางเลือกด้านสุขภาพที่ปลอดภัยและยั่งยืนสำหรับประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงวัตถุดิบที่ดีต่อสุขภาพ การบันทึกและเผยแพร่ข้อมูลยังช่วยสืบสานภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรยังช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนและสร้างงานในท้องถิ่น

บทบาทสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรในการสนับสนุนพืชสมุนไพรในอนาคต

เพื่อยกระดับสมุนไพรไทยสู่การเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพ กรมส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนในหลายมิติ ได้แก่

◆ 1. การส่งเสริมการผลิตที่มีคุณภาพ

ผลักดันการผลิตสมุนไพรตามมาตรฐาน GAP และการผลิตแบบอินทรีย์ เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล การใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศช่วยบริหารจัดการข้อมูลพื้นที่ปลูก

◆ 2. การพัฒนาและเชื่อมโยงตลาด

ส่งเสริมการตลาดนำการผลิตและสร้างช่องทางจำหน่ายที่มั่นคง เชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้ประกอบการและแพลตฟอร์มออนไลน์

◆ 3. การสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูป

สนับสนุนให้เกษตรกรและชุมชนแปรรูปสมุนไพร เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ดูแลร่างกาย พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการสร้างแบรนด์และการตลาด

◆ 4. การส่งเสริมองค์ความรู้และภูมิปัญญา

สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Smart Farmer) ให้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร

◆ 5. การขับเคลื่อนเชิงนโยบายและเครือข่ายความร่วมมือ

วางยุทธศาสตร์การพัฒนาสมุนไพรไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลักดันให้เป็น Soft Power ของประเทศในเวทีโลก

การจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลด้านพืชสมุนไพร ผ่านระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร ระบบทะเบียนเกษตรกร และฐานข้อมูลสมาชิกแปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตรนั้น ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยสู่ความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งบทบาทของกรมในอนาคตจะเป็นตัวเร่งสำคัญในการสร้างคุณค่าใหม่ให้สมุนไพรไทย ช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และยังช่วยสร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นผู้นำด้านสมุนไพรระดับโลก กลายเป็น Soft Power ที่ทรงพลังของชาติ เป็นการเพาะปลูกความหวังและอนาคตที่มั่นคงให้กับเกษตรกรไทย ให้สมุนไพรไทยเติบโตไปพร้อมกับความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน

ก้าวข้ามทุกข้อจำกัด ยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยสมุนไพร

แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6 บ้านเขวาสี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดมหาสารคาม ดินแดนแห่งที่ราบสูงที่หลายคนจดจำด้วยความความแห้งแล้งและดินทรายเค็ม แต่ ณ ที่แห่งนี้เอง เรื่องราวของความพยายามและแรงบันดาลใจได้ก่อตัวขึ้นจากผืนดินที่เคยมีปัญหา กลุ่มเกษตรกรผู้ไม่ยอมแพ้ได้ร่วมกันพลิกฟื้นผืนดินให้กลายเป็นแหล่งปลูกสมุนไพรคุณภาพสูง และก้าวสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบระดับประเทศที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชนได้อย่างน่าภาคภูมิใจ

ปฐมบทแห่งความท้าทาย เมื่ออุปสรรคกลายเป็นจุดเริ่มต้น

อำเภอวาปีปทุม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมหาสารคาม ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 40 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 605.77 ตารางกิโลเมตร หรือ 378,606.25 ไร่ สภาพทางภูมิศาสตร์พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูง ไม่มีภูเขาและแม่น้ำสายหลัก หน้าดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายและบางพื้นที่เป็นหินลูกรัง ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรมน้อย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อีกทั้งบางพื้นที่ยังมีปัญหาดินเค็มในปริมาณมากกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งมองเห็นได้ชัดจากคราบเกลือที่ปรากฏบนผิวดิน

เกษตรกรบ้านเขวาสี หมู่ 6 ตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งสิ้น 117 ครัวเรือน และมีพื้นที่การเกษตรรวมทั้งสิ้น 1,259 ไร่ อาชีพหลักคือ การปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ แต่ด้วยปัจจัยด้านดินและน้ำ ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่เต็มที่ และรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความท้าทายนี้ ชาวบ้านยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิดมาหลายชั่วอายุคน เช่น ขมิ้นชัน ไพล ว่านนางคำ ว่านขมิ้นตลก และกระเจี๊ยบแดง เป็นพืชที่มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมเฉพาะถิ่น ซึ่งปลูกไว้ตามหัวไร่ปลายนาเพื่อใช้ในครัวเรือนและชุมชน มีการจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจเรื่อยมา เป็นพืชเสริมที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นเหมือนเมล็ดพันธุ์แห่งความหวังที่กำลังจะเติบโตอย่างงดงาม

พลังของการรวมกลุ่ม การพัฒนาศักยภาพ และก้าวสำคัญสู่ความสำเร็จ

ในปี พ.ศ. 2561 ภายใต้การนำของ คุณดวงเดือน ปะติตั้งโช เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ผู้มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอาชีพ ได้รวบรวมเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง จัดตั้งเป็น “วิสาหกิจชุมชนไร้สดใส” เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการผลิตอย่างเป็นระบบ และสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ และสร้างความมั่นคงในระยะยาว

◆ การพัฒนาศักยภาพและสร้างมาตรฐาน

ในปี พ.ศ. 2562 กลุ่มได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานเกษตรอำเภอวาปีปทุม ในการส่งเสริมการผลิตพืชปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น หัวพันธุ์สมุนไพรคุณภาพ และชีวภัณฑ์ป้องกันศัตรูพืช (ไตรโคเดอร์มา และบิวเวอเรีย) เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กลุ่มยังได้รับความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด ส่งผลให้กลุ่มสามารถพัฒนาความรู้และเครื่องมือสำหรับการเติบโตในระยะยาว

ในปีเดียวกัน สมาชิกจำนวน 20 รายของกลุ่มได้รับการรับรอง มาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่น ในด้านคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าและโอกาสทางการตลาด

◆ การรวมกลุ่มแปรรูปใหญ่และจุดเปลี่ยนสำคัญ

ปี พ.ศ. 2563 ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ เมื่อสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม และ สำนักงานเกษตรอำเภอวาปีปทุม เล็งเห็นศักยภาพของกลุ่ม จึงสนับสนุนให้จัดตั้งเป็น “แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6 บ้านเขาค้อ ตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” อย่างเป็นทางการ มีเกษตรกรเข้าร่วม 34 ราย ครอบคลุมพื้นที่ 200 ไร่ โดยมี คุณดวงเดือน เป็นประธานกลุ่ม การรวมกลุ่มครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการ และการตลาด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มอย่างมีทิศทางและยั่งยืน

◆ ยกระดับสู่การเป็นนิติบุคคลและสร้างความยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2564 กลุ่มได้ยกระดับเป็นนิติบุคคลในชื่อ “ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิสาหกิจชุมชนไร้สดใส” และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด จำนวน 3,000,000 บาท นอกจากนี้ แปลงเรียนรู้ของกลุ่มยังได้รับการรับรองแหล่งผลิตอินทรีย์สำหรับพืชสมุนไพร 5 ชนิด ได้แก่ ไพล ว่านนางคำ ว่านชักมดลูก ขมิ้นชัน กระเจี๊ยบแดง หนึ่งในความสำเร็จที่สำคัญ คือ ได้ทำการลงนาม MOU (บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ) ร่วมกับโรงพยาบาลมหาสารคาม ในการรับซื้อผลผลิตสมุนไพรจากกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยแก้ปัญหาการตลาดและสร้างรายได้ที่แน่นอน ความร่วมมือนี้ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพแปรรูปผลผลิตและสร้างแบรนด์ของตนเองได้สำเร็จภายใต้ชื่อ “ไร้สดใส Rai Sod Sai” ผลิตภัณฑ์เด่น เช่น สบู่ขมิ้นชันโยบวบ ยาหม่องสมุนไพร ลูกประคบสมุนไพร ได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภค

◆ ความสำเร็จที่จับต้องได้

ปี 2566-ปัจจุบัน กลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และในปี 2567 กลุ่มแปลงใหญ่มีรายได้รวมจากการจำหน่ายผลผลิตสมุนไพรกว่า 2,400,000 บาท ต้นทุนการผลิตรวมอยู่ที่ 1,560,000 บาท โดยมีการจ้างงานภายในชุมชนคิด เป็น 20% ของต้นทุน ส่งผลให้มีกำไรรวม 840,000 บาท และสมาชิกได้รับรายได้เฉลี่ย 24,705 บาทต่อคนต่อปี

ตัวเลขเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนผลประกอบการทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกและชุมชน สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และมีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากความมุ่งมั่นในการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรคและความท้าทายที่หล่อหลอมความแข็งแกร่ง

ตลอดเส้นทางสู่ความสำเร็จ แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6 บ้านเขวาสีต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ แต่ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา ทำให้ทุกปัญหากลายเป็นบทเรียนสำคัญที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กลุ่มยิ่งขึ้น

◆ ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ และดินเค็ม

กลุ่มเลือกใช้แนวทางเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) โดยปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยคอกและนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำเป็นปุ๋ยหมักและวัสดุคลุมดินช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินในระยะยาว และช่วยลดปัญหาฝุ่น PM 2.5 อย่างมีนัยสำคัญ

◆ ต้นทุนการผลิตสูง

กลุ่มเชื่อมโยงกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์และชีวภัณฑ์ใช้เอง ช่วยลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพผลผลิต และส่งเสริมความปลอดภัยทางอาหาร

◆ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

กลุ่มได้แก้ไขด้วยการจัดทำแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพกลุ่ม และต่อยอดกระบวนการผลิตในระยะยาว

การเติบโตทางธุรกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต

จากการที่หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และทางกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปออกบูธตามงานต่าง ๆ ทำให้แบรนด์ “ไรส์ดีไล” เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้กลุ่มยังใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ผ่าน Facebook และ Line ซึ่งเป็นการเข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานที่กลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกลุ่มกลายเป็น ศูนย์เรียนรู้เรื่องการผลิตพืชสมุนไพรและแปรรูปของจังหวัดมหาสารคาม และสร้างรายได้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ กลุ่มได้ขยายเครือข่ายการค้าดำเนินงานออกไปอย่างต่อเนื่อง โดยรับซื้อสมุนไพรจากเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP นอกจากนี้จะเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดแล้ว ยังช่วยส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มยังมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง อาทิ การมอบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียนในชุมชน การบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในโอกาสสำคัญ

● สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

คุณดวงเดือน ปะติตวิไชย

ประธานแปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6 บ้านเขวาสี ตำบลแคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม (วิสาหกิจชุมชนไรส์ดีไล)

08 6354 7883

แม้จะเริ่มต้นจากผืนดินที่เค็มและแห้งแล้ง มีข้อจำกัดหลายประการ แต่ด้วยพลังแห่งการรวมกลุ่ม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนจากภาครัฐ และวิสัยทัศน์ของผู้นำ ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส จนประสบความสำเร็จที่ไม่เพียงสะท้อนผ่านตัวเลขทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนถึงคุณค่าทางสังคม การยกระดับคุณภาพชีวิต และความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร

“แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 6 บ้านเขวาสี ตำบลแคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม” จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของ การปลูกสมุนไพรเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบคุณภาพ แต่เป็นต้นแบบของการแก้ปัญหาความยากจนในระดับชุมชน เป็นแรงบันดาลใจที่พิสูจน์ว่าเกษตรกรไทยสามารถพึ่งพาตนเอง พัฒนาต่อยอดสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรสมุนไพรได้ เป็นการเพาะปลูกทั้งความหวังและอนาคตที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

เรื่อง : กองบรรณาธิการ, สำนักงานเกษตรอำเภอเพ็ญ, สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี
ข้อมูล - ภาพ : กลุ่มส่งเสริมพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ, สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร,
สำนักงานเกษตรอำเภอเพ็ญ, สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี

ศิริณา ยางขันธุ์

ประธานแปลงใหญ่สมุนไพร ตำบลสมุเส้า อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
สืบสานภูมิปัญญา สร้างคุณค่าด้วยสมุนไพร

ในยุคที่ผู้คนหันมาดูแลสุขภาพด้วยวิถีทางธรรมชาติมากขึ้น นางสาวศิริณา ยางขันธุ์ ประธานแปลงใหญ่สมุนไพร ตำบลสมุเส้า อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี กลายเป็นต้นแบบที่สำคัญในการยกระดับสมุนไพรไทย เธอเติบโตมาพร้อมกับภูมิปัญญาหมอยาพื้นบ้านจากคุณตา ที่ใช้สมุนไพรดูแลรักษาคนในชุมชน ความทรงจำเหล่านี้ปลูกฝังให้เธอเห็นคุณค่าแท้จริงของสมุนไพรไทย และมุ่งมั่นที่จะสืบสาน พัฒนา และยกระดับให้เป็นทั้งเครื่องมือดูแลสุขภาพและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชน

สืบสานภูมิปัญญา พัฒนาชุมชน

ชีวิตวัยเด็กของเธอผูกพันกับคุณตาซึ่งเป็นหมอยาพื้นบ้าน ใช้สมุนไพรดูแลรักษาคนในชุมชน ความทรงจำนี้ทำให้เธอซึมซับคุณค่าและศรัทธาในพืชสมุนไพรตั้งแต่นั้นมา จนกระทั่งเมื่อโควิด - 19 ระบาด ทำให้เธอเห็นบทบาทสำคัญของสมุนไพรไทยในการบรรเทาและป้องกันโรคมากขึ้น จึงตัดสินใจศึกษาแพทย์แผนไทยอย่างจริงจังที่สถาบันแพทย์แผนไทย คลินิกแพทย์แผนไทยอโรคาศาสตร์ เพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชนบ้านเกิด และสร้างอาชีพให้เกษตรกรได้ยืนหยัดด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรม

การรวมกลุ่มและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ตำบลสมุเส้าเป็นพื้นที่ที่มีป่าธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และเต็มไปด้วยพืชสมุนไพรพื้นถิ่น แต่ในอดีตเกษตรกรยังไม่นิยมปลูกอย่างจริงจัง มักอาศัยการเก็บจากป่า ซึ่งไม่สม่ำเสมอและคุณภาพไม่แน่นอน ปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอ ขาดต้นพันธุ์ และไม่สามารถเข้าร่วมโครงการสนับสนุนได้เพราะขาดการรวมกลุ่ม ทำให้ศิริณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง

ในปี 2563 ศิริณาจึงก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรปลอดภัย บ้านหนองแสนตอ ร่วมกับสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 11 คน เพื่อสร้างความมั่นคงด้านสมุนไพรและสร้างรายได้ให้กับชุมชน พร้อมพัฒนาแปลงเรียนรู้ 2 แห่ง ได้แก่ แปลงปลูกสมุนไพร และแปลงเปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน รวมทั้งผลักดันการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หลักด้านเกษตรผสมผสานและสมุนไพร เปิดพื้นที่ให้เกษตรกร นักเรียน และประชาชนเข้ามาเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และทดลองปฏิบัติจริง ต่อมาในปี 2566 ได้จัดตั้งเป็น แปลงใหญ่สมุนไพร ตำบลสมุเส้า อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี มีสมาชิกเข้าร่วม 30 ราย บนพื้นที่ 30 ไร่

ศิริณายังเป็นประธานแปลงใหญ่สมุนไพร ตำบลสมุเส้า อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี และ เกษตรกรต้นแบบ ศพก.หลัก ปี 2567 ขับเคลื่อนการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างต่อเนื่อง

นวัตกรรมตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์

หนึ่งในปัญหาสำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรคือวัตถุดิบสดมีค่าสูง เก็บรักษาได้ไม่นาน การใช้อุณหภูมิที่เหมาะสมช่วยลดความชื้นและคงคุณภาพสมุนไพร วิธีนี้ไม่เพียงลดการปนเปื้อนและประหยัดพลังงาน แต่ยังเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้สมุนไพรเก็บได้นานขึ้นและได้มาตรฐานมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ศิริินภาและกลุ่มได้ประสานงานกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยโรงตากพลังงานแสงอาทิตย์ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ขยายผลสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม

จากการทำงานร่วมกับชุมชน เกษตรกรในพื้นที่สามารถลดต้นทุนการผลิตจากการใช้วัสดุท้องถิ่นแทนสารเคมี เพิ่มรายได้จากการแปรรูปสมุนไพร รวมถึงให้บริการนวดแผนไทยด้วยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภายในกลุ่ม ทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

ศิริินภายังมีเป้าหมายพัฒนาสมุนไพรไทยให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อรองรับงาน **มหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี** และผลักดันพื้นที่สู่ความสำเร็จเป็นทั้งแหล่งอนุรักษ์สมุนไพรและศึกษาดูงานสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและนอกจังหวัด รวมถึงเป็นแหล่งศึกษาดูงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ

สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

คุณศิริินภา ยางขันธุ์

ประธานแปลงใหญ่สมุนไพร
ตำบลสมเส้า อำเภอกู่แก้ว
จังหวัดอุดรธานี

☎ 08 5926 8502

เรื่องราวของศิริินภาและการขับเคลื่อนงานแปลงใหญ่ รวมทั้ง ศพก.หลัก ตำบลสมเส้า แสดงให้เห็นว่าการเกษตรยุคใหม่ไม่ใช่การทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม หากแต่เป็นการผสมผสานนวัตกรรม เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมด้วยความมุ่งมั่นและหัวใจเพื่อชุมชน ศิริินภาและเครือข่ายพิสูจน์แล้วว่าสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ยั่งยืนได้จริง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน **DOX**

ปลูกสมุนไพร ปลูกพลังใจ เส้นทางสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ด้วยวิถีธรรมชาติ

แปลงใหญ่สมุนไพรอำเภอแก่งหางแมว หมู่ 4 ตำบลเขวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

จากปัญหาสู่การรวมกลุ่มเพื่อหาทางออก

อำเภอแก่งหางแมวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดจันทบุรี โดยมีพื้นที่กว่า 860,065 ไร่ ลักษณะทางภูมิประเทศมีความลาดชันสูง เป็นพื้นที่ภูเขาและเชิงเขา มีสภาพเป็นป่าดิบชื้นอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชเศรษฐกิจพื้นถิ่น เช่น ระกำ หวาย และเร่ว อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสิบห้าชั้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่การเกษตร 274,118 ไร่ คิดเป็นร้อยละประมาณ 35.9 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด และปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ยางพารา ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน และมันสำปะหลัง

ก่อนการรวมกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น อีกทั้งสุขภาพยังแย่ลงจากการใช้สารเคมีในภาคการเกษตร ที่สำคัญคือปัญหาข้างป่าที่เข้าทำลายพืชผลที่ปลูกไว้ในพื้นที่ จากวิกฤตที่เกิดขึ้นนี้เอง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มครั้งแรกในปี 2542 โดยกลุ่มเกษตรกรที่สนใจการปลูกสมุนไพรจึงรวมตัวกันเพื่อหาทางออก ในนามของ “เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์อำเภอแก่งหางแมว” นำโดยคุณพุทธไฉน ต้นมณี จากกลุ่มสมุนไพรบ้านเกาะลอย ร่วมกับนางสาวอารีรัตน์ พูนปาล จากสวนร่วมสมัย พร้อมเครือข่ายสมาชิก 10 ราย พวกเขามองเห็นศักยภาพของพืชสมุนไพรในพื้นที่ว่าสามารถเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ที่มั่นคง รวมถึงเป็นทางออกของปัญหาข้างป่า เนื่องจากข้างป่าไม่ชอบกลิ่นของสมุนไพร ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพืชปลูกเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างคนกับข้างป่าได้ด้วย

กลุ่มได้เริ่มต้นจากการผลิตสมุนไพรเพื่อใช้ในครัวเรือนและพึ่งพาตนเองก่อน และเมื่อรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งขึ้นในปี 2558 ก็มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอินทรีย์อำเภอแก่งหางแมว และเริ่มวางแผนการผลิตเพื่อจำหน่ายอย่างจริงจัง ในปี 2559 โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกทุกคน ตลอดจนมุ่งพัฒนาพืชสมุนไพรให้เป็นแหล่งผลิตและแปรรูปสมุนไพรอินทรีย์ที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน แหล่งศึกษาวิจัยในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชสมุนไพรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพให้คงอยู่ต่อไป และส่งเสริมการใช้อาหารเป็นยาซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณและการแพทย์ทางเลือก

ท่ามกลางฝันป่าดิบชื้นและขุนเขาของอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ได้เกิดเรื่องราวอันน่าประทับใจของกลุ่มเกษตรกรหัวใจนักสู้ แม้ต้องเผชิญปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนสูง รายได้ไม่พอรายจ่าย และภัยจากข้างป่าที่เข้าทำลายพืชผล แต่พวกเขาไม่ย่อท้อ ด้วยพลังแห่งความสามัคคี การปรับเปลี่ยนแนวคิด และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร ทำให้แปลงใหญ่สมุนไพรอำเภอแก่งหางแมวแห่งนี้ กลายเป็นแหล่งผลิตสมุนไพรคุณภาพได้มาตรฐานระดับสากล สร้างอาชีพ สร้างรายได้หล่อเลี้ยงชุมชนให้เติบโตอย่างเข้มแข็งและทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันข้างป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นบทพิสูจน์ว่าเมื่อความมุ่งมั่นมาพร้อมกับการร่วมมือร่วมใจ ทุกความท้าทายจะสามารถก้าวผ่านไปได้

เคล็ดลับสู่ความสำเร็จ

“สามัคคีคือพลัง”

เมื่อเราร่วมแรงร่วมใจ ปัญหากลายเป็นโอกาส ความต่างกลายเป็นพลัง ไม่มีใครเดินลำพัง เพราะเราจะเติบโตไปด้วยกันและไปได้ไกล

สืบค้าและผลิตภัณฑที่ได้มาตรฐานหัวใจสำคัญของความสำเร็จ

กลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์ โดยมีส่วนร่วมสมัยของประธานแปลงใหญ่เป็นต้นแบบให้แก่สมาชิก มีเป้าหมายพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรพืชสมุนไพรในชุมชน ให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและแปรรูปสมุนไพรให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงการคำนึงถึงสารสำคัญของพืชสมุนไพร และสามารถเพิ่มมูลค่าสมุนไพร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก

◆ สมุนไพรสด/แห้ง

ผลิตด้วยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีคุณภาพคงที่และปลอดภัย ทั้งสมุนไพรแห้งกว่า 60 ชนิด และสมุนไพรสดกว่า 32 ชนิด คงรักษาสรรพคุณและความสดใหม่ตามธรรมชาติ

◆ ผลิตภัณฑที่แปรรูป

มีหลากหลายรายการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค เช่น เครื่องยาสมุนไพร, ลูกประคบ, ยาหม่องเหลือง, ยาตมสารสุคนธ์, น้ำมันเขียวหริตะปาล, ผงพอกตาทิพยเนตร, และชาสมุนไพร

◆ ผลิตภัณฑใหม่

ในปี 2568 กลุ่มได้พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแช่มือเท้าจากสารสกัดเร็วป่า ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรอัตลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรี เป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมที่ตอบโจทย์ตลาด Spa & Wellness

เส้นทางสู่ผลิตภัณฑคุณภาพมาตรฐานสากล

พัฒนาการสำคัญของกลุ่มเป็นเรื่องราวของความมุ่งมั่นที่ไม่หยุดนิ่ง แบ่งได้เป็น 5 ช่วงเวลาหลัก

◆ ปี 2542

เริ่มต้นรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ จากผู้สนใจที่จะปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้พึ่งพาตนเองในนามของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์อำเภอแก่งหางแมว ยังเป็นการผลิตสมุนไพรเพื่อใช้ในครัวเรือน ไม่มีการจำหน่าย

◆ ปี 2558

จดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอินทรีย์อำเภอแก่งหางแมว และในปี 2559 จึงเริ่มผลิตเพื่อจำหน่าย

◆ ปี 2560

กลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนกว่า 1.3 ล้านบาทจากโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อภายใต้ร่มพระบารมี สำหรับการขยายพันธุ์สมุนไพรและจัดซื้ออุปกรณ์การแปรรูป ในปีเดียวกันนี้ยังมีการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบกลุ่มพร้อมพัฒนาระบบควบคุมภายใน (ICS) เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับ

◆ ปี 2562

สมาชิกกลุ่ม 16 คนเข้ารับการอบรมการผลิตสมุนไพรอินทรีย์ที่มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร เป็นเวลา 8 เดือน เพื่อยกระดับกลุ่มให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM สร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตพืชสมุนไพร ทำให้เกิด “MOU” จำหน่ายสมุนไพรให้กับมูลนิธิฯ และกลุ่มได้เข้าร่วมเป็นผู้ผลิตพืชสมุนไพร ในโครงการเมืองสมุนไพร จังหวัดจันทบุรี ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไพล ขมิ้นชัน และเมล็ดฟ้าทะลายโจรจากทีมวิจัยศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี

นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมการจับคู่ธุรกิจ (Business Matching) เพื่อหาคู่ค้าใหม่ ๆ ในปีเดียวกันยังได้จัดตั้งเป็น “แปลงใหญ่สมุนไพร หมู่ 4 ตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี” โดยมีนางสาวอารีรัตน์ พูนปาล เป็นประธาน และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปแบบบริษัท ภายใต้ชื่อ “จันทบูรณ์ เฮอร์บ จำกัด” (Chantaboon Herb Co.,Ltd.) เพื่อสร้างความมั่นคงในระยะยาว

◆ ปี 2566

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งสมุนไพรแห้งกว่า 60 ชนิด, สมุนไพรสดกว่า 32 ชนิด และผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ยาหม่องเหลือง, ลูกประคบ, และชาสมุนไพร รวมถึงผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นคือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแช่มือเท้าจากสารสกัดเร็วป่า

รางวัลที่กลุ่มได้รับในปี 2566 เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จที่ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมา ได้แก่ 1) รางวัลดีเด่น จากการประกวดวิสาหกิจชุมชน ระดับจังหวัด และรางวัลชมเชยระดับเขต และ 2) รางวัลดีเด่น การประกวดศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับจังหวัด และรางวัลชมเชย ระดับเขต นอกจากนี้ยังได้รับการรับรองมาตรฐานที่สำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) มาตรฐานระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (IFOAM) ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและยกระดับสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและระดับสากล

เบื้องหลังความสำเร็จ พลัสฉบับสมบูรณ์จากภาครัฐ

ความสำเร็จของกลุ่มมาจากความมุ่งมั่นและพลังความสามัคคีของเกษตรกร ผสานกับการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกช่วงของการเติบโต ภาครัฐได้ช่วยส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่วิสาหกิจชุมชน แปลงใหญ่ จนถึงบริษัท พร้อมยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ได้รับการรับรอง นอกจากนี้ ยังสนับสนุนด้านองค์ความรู้ผ่านการจัดอบรมและมอบพันธุ์สมุนไพรมอบ เพื่อให้สมาชิกมีปัจจัยการผลิตที่ได้มาตรฐาน และจัดกิจกรรม Business Matching เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มกับคู่ค้า สร้างความมั่นคงทางรายได้ ความร่วมมือนี้ยังทำให้แปลงใหญ่แห่งนี้กลายเป็น “แปลงต้นแบบสมุนไพรมอบ” ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ในที่สุด

ผลสำเร็จและก้าวต่อไป

ปัจจัยสำคัญที่นำพากลุ่มมาสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนคือ “แนวคิด” ที่พวกเขาใช้ในการดำเนินงาน ยึดมั่นในหลัก “พอกิน พออยู่ พอใช้ พอร่มเย็น” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการทำเกษตรแบบธรรมชาติและเกษตรอินทรีย์ ค่อย ๆ ลด ละ เลิกการใช้สารเคมี และพวกเขาเชื่อว่าความสามัคคีคือพลังที่ยิ่งใหญ่ที่สุด โดยมีการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาทุก 2 เดือน หมุนเวียนไปตามบ้านของสมาชิกเพื่อสร้างความรักและความสามัคคี ทุกคนจะร่วมกันหาทางแก้ไขและลงมือปฏิบัติจริง ทำให้กลุ่มเติบโตจากสมาชิก 18 คนในช่วงแรกสู่ 35 คน พื้นที่รวม 512 ไร่ ในปัจจุบัน

จากความมุ่งมั่นดังกล่าว ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ดังข้อมูลรายได้ในปี 2567 ที่มีรายได้รวมจากการจำหน่ายสมุนไพรรวมทั้งสิ้น 117,740 บาท โดยเป็นรายได้จากการจำหน่ายสมุนไพรรองและแห้งให้แก่ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร 76,680 บาท และรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมอบ 41,060 บาท และในปี 2568 คาดว่าจะมีรายได้จากการจำหน่ายสมุนไพรมากกว่า 200,000 บาท

จากการดำเนินการดังกล่าวทำให้สมาชิกกลุ่ม มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในอนาคตกลุ่มจะพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นแหล่งผลิตยาสมุนไพรชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้ยังเป็นต้นแบบในการปลูกพืชสมุนไพรอินทรีย์และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการปรับเปลี่ยนที่ปลูกให้แก่ชุมชน เพื่อแก้ปัญหาข้างป่าเข้าทำลายผลผลิตทางการเกษตรให้แก่ชุมชนอื่น ๆ

สนใจผลิตภัณฑ์ติดต่อได้ที่

คุณอารีรัตน์ พูนपाल

ประธานแปลงใหญ่สมุนไพรมอบอำเภอ
แก่งหางแมว หมู่ 4 ตำบลเขาวงกต
อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

08 9245 9979

สมุนไพรมอบอินทรีย์
อำเภอแก่งหางแมว

“แปลงใหญ่สมุนไพรมอบแก่งหางแมว หมู่ 4 ตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี” อาจเริ่มต้นจากกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเล็ก ๆ แต่ด้วยความสามัคคี การมองการณ์ไกล และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ พวกเขาได้สร้างโมเดลการพัฒนาที่ยั่งยืนและน่าทึ่ง ชุมชนแห่งนี้ไม่เพียงมีสมุนไพรมอบใช้เอง มีรายได้เลี้ยงครอบครัว แต่ยังคงเป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งการฟื้นฟูวิถีชีวิตไทย การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยหัวใจของคนในท้องถิ่น

"สมุนไพรไทย"

ในเมกะเทรนด์โลก

กระแสการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติยังคงเป็น **เมกะเทรนด์** ที่สำคัญในระดับโลก ผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความเป็นธรรมชาติ และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์มากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการสินค้าในกลุ่มสมุนไพรพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบอาหาร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ยา เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์สปา ซึ่งเป็นโอกาสทองของประเทศไทย

ประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการก้าวสู่การเป็น **"ศูนย์กลางสมุนไพรโลก"** ด้วยความได้เปรียบด้านความหลากหลายของพืชสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การจะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับห่วงโซ่อุปทาน สร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

เมกะเทรนด์โลกและโอกาสของสมุนไพรไทย

สุขภาพองค์รวม (Health, Wellness & Well-being) เป็นแกนหลักของเมกะเทรนด์ปี 2568 จากข้อมูลตลาดระหว่าง ปี 2561 - 2566 พบว่ากลุ่มอาหารและผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร มีมูลค่าตลาดสูงสุดตามมาด้วยยาและสมุนไพร เครื่องมือแพทย์ และเครื่องสำอาง ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพจากภายในสู่ภายนอก

ในปี 2568 คาดว่าผู้บริโภคจะมองหาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพแบบองค์รวมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากธรรมชาติ สมุนไพรที่ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน บำรุงผิวพรรณ และเพิ่มพลังงาน

แนวโน้มสินค้าที่คาดว่าจะได้รับความนิยมสูง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเสริมภูมิคุ้มกันจากสารสกัดธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวด้วยสารสกัดสมุนไพร และผลิตภัณฑ์เสริมอาหารชนิดผงพร้อมชง (Functional Powder) ซึ่งตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์คนรุ่นใหม่ที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็ว

พาสานภูมิปัญญากับเทคโนโลยี

หน่วยงานวิจัยของไทยได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนานวัตกรรมสมุนไพรที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดโลก สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่น่าสนใจหลายรายการ เช่น ผลิตภัณฑ์ป้องกันโรคตับจากพริกไทย ผักบั้ง และขมิ้นชัน ที่นำเอาสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ รวมถึงผลิตภัณฑ์ต้านอนุมูลอิสระจากขมิ้นชันที่ช่วยชะลอความเสื่อมของเซลล์

องค์การเภสัชกรรมเองก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด ตั้งแต่ สารสกัดพรมมิที่ช่วยเพิ่มความจำและลดความเครียด สูตร Ca-Curmin สำหรับเสริมความแข็งแรงของกระดูกและข้อ ไปจนถึงสารสกัดเถาวัลย์เปรียงที่ช่วยบรรเทาอาการปวดเข่าจากข้อเข่าเสื่อม ผลิตภัณฑ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีการสกัดสมัยใหม่อย่างลงตัว

แม้ว่าตลาดสมุนไพรโลกจะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยยังมีความท้าทายที่ต้องก้าวข้าม เช่น การสร้างมาตรฐานและกฎระเบียบที่ชัดเจน การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างแบรนด์ที่น่าเชื่อถือในระดับสากล

การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีการสกัดและนวัตกรรมการแปรรูป จะช่วยให้สมุนไพรไทยโดดเด่นทั้งด้านคุณภาพและความปลอดภัย พร้อมตอบโจทย์ผู้บริโภครุ่นใหม่ ที่มองหาสินค้าเพื่อสุขภาพแบบองค์รวม

ด้วยวัตถุดิบคุณภาพดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะก้าวขึ้นเป็นผู้นำด้านสมุนไพรระดับโลกได้อย่างแท้จริง หากทุกภาคส่วนสามารถทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เป้าหมายในการเป็น “ศูนย์กลางสมุนไพรโลก” ย่อมไม่ไกลเกินเอื้อมอีกต่อไป **DOE**

ยาตมสมุนไพร

ภูมิปัญญาสามัญประจำบ้าน

งานคราฟต์ระดับโลก ที่เกิดจากภูมิปัญญาสมุนไพรไทย พัฒนาจากผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ผลิตภัณฑ์จากความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการแบรนด์ไทย อย่างยาตมสมุนไพร เป็นภูมิปัญญาไทยทางด้านเภสัชกรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน ใช้สูตรมรดกบรรพบุรุษจากวิญญูชนพื้นบ้าน ฟ้าลาย เมารถ เมาเรือ เป็นหวัด คัดจมูก ตัวยาทาจากสมุนไพรไทย อาจปรับใช้ส่วนผสมที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่สูตร และความชื่นชอบของแต่ละบุคคล สามารถทำได้ด้วยตัวเอง

ส่วนประกอบ

1 สมุนไพรแห้งที่มีกลิ่นหอม เช่น

กระวาน

โป๊ยกั๊ก

ลูกผักชี

กานพลู

พริกไทยดำ

อบเชย

2 สารให้กลิ่นหอม ได้แก่

การบูร

พิมเสน

เมนทอล

น้ำมันยูคาลิปตัส

3 ขวดสำหรับใส่ยาตมสมุนไพร

วัตถุดิบเหล่านี้หาซื้อได้จากร้านเคมีภัณฑ์ และร้านขายยาสมุนไพรทั่วไป

วิธีทำ

1 ตวงการบูรและพิมเสน อย่างละ 1 ช้อนชา และเมนทอล 2 ช้อนชา ใส่ในขวดแก้วปากกว้างที่มีฝาปิด คนให้เข้ากันจนเป็นสารละลาย เทน้ำมันยูคาลิปตัส 3 มิลลิลิตร ลงไป ผสมให้เข้ากันแล้วปิดฝาทิ้งไว้

ขวดแก้วปากกว้าง	การบูร	พิมเสน	เมนทอล	น้ำมันยูคาลิปตัส
	1 ช้อนชา	1 ช้อนชา	2 ช้อนชา	3 มิลลิลิตร

2 นำกระวาน 1 ผล กานพลู 5 ดอก อบเชย 1 ช้อนชา ลูกผักชี 1 ช้อนชา พริกไทยดำ 1 ช้อนชา และ โป๊ยกั๊ก 1 ผล ใส่ซามผสม คลุกเคล้าให้เข้ากัน

ชาม	กระวาน	กานพลู	อบเชย	ลูกผักชี
	1 ผล	5 ดอก	1 ช้อนชา	1 ช้อนชา
	พริกไทยดำ	โป๊ยกั๊ก		
	1 ช้อนชา	1 ผล		

3 ตักสมุนไพรในข้อ 2 ใส่ลงในขวดสำหรับใส่ยาตม แล้วเติมสารละลายในข้อ 1 ลงไปพอประมาณ ปิดฝาพร้อมใช้งาน

ขวดใส่ยาตม	สมุนไพร ข้อ 1	สารละลาย ข้อ 2

Tips

ก่อนเติมสารละลาย อาจห่อสมุนไพรด้วยผ้ากอซหรือสำลีเพื่อช่วยรักษากลิ่นให้อยู่ได้นานขึ้น

รู้จักสมุนไพรและสรรพคุณในยามดม

กระวาน

ขับลม
บำรุงกำลัง
เจริญอาหาร
บรรเทาอาการท้องอืด

กานพลู

ขับลม
บรรเทาอาการปวดท้อง
ขับเสมหะ
แก้ไอ
ลดกลิ่นปาก

โป๊ยกิ่ง

ขับลม
บำรุงธาตุ
ขับน้ำนม
แก้ไอ

พริกไทยดำ

ขับลม
กระตุ้นการย่อยอาหาร
ขับเหวื้อ
บรรเทาอาการหวัด

ลูกผักชี

ขับลม
แก้คลื่นไส้
เจริญอาหาร
อาเจียน

อบเชย

แก้ท้องอืด
จุกเสียด
ขับพยาธิ
บำรุงธาตุ
แก้ไอ
ไข้หวัด

รู้จักสารหอมระเหยและสรรพคุณในยามดม

พิมเสน

ขับเสมหะ
กระตุ้นการหายใจ
ใช้ระงับความกระวนกระวาย

การบูร

แก้เคล็ดบวม แก้ปวดตามข้อ
ขัดยอก แก้พิษแมลงต่อย
แผลง รักษาโรคผิวหนังเรื้อรัง

เมนทอล

ลดอาการปวดเมื่อย
มีฤทธิ์นำเชื้อ
ใช้เป็นยาขับลม

น้ำبنญคาลิปตัส

บรรเทาอาการหวัด มีฤทธิ์นำเชื้อ
ลดอาการปวดศีรษะ
รักษาแผล

ทุกครั้งที่เราสูดกลิ่นหอมเย็นสดชื่นจากยาตมสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นสูตรไหนที่ถูกปรุงด้วยความรักและความใส่ใจ ไม่เพียงบรรเทาอาการวิงเวียน แต่เหมือนกับได้เติมพลังให้ชีวิต ได้รู้สึกผ่อนคลาย และกลับมายิ้มได้อย่างสดใสอีกครั้ง ด้วยลมหายใจแห่งภูมิปัญญาที่เปี่ยมไปด้วยมนต์เสน่ห์อันน่าอัศจรรย์ **DOE**